

Лапаєнко С.В.,

старший науковий співробітник

відділу цифрових технологій і комп'ютерного забезпечення

Державної науково-педагогічної бібліотеки України

імені В. О. Сухомлинського НАПН України,

кандидат педагогічних наук, с. н. с.,

м. Київ

АКСІОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ЦИФРОВИХ КОЛЕКЦІЙ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Постановка проблеми. Сучасна освіта розвивається в умовах цифрової трансформації, що змінює способи доступу до знань. Важливу роль у цьому процесі відіграють цифрові колекції – систематизовані електронні ресурси, які забезпечують відкритий доступ до інформації, персоналізацію навчання та розвиток цифрової компетентності здобувачів освіти. Їхня ефективність визначається не лише технологічними можливостями, а й ціннісним змістом. В умовах війни та післявоєнного відновлення України цифрові колекції набувають особливого значення як засіб збереження культурної спадщини та забезпечення безперервності освіти.

Стан розробленості проблеми. Аналіз наукових джерел засвідчує, що проблема використання цифрових колекцій освітянських бібліотек досліджується в контексті трансформації освіти [1, 2, 4, 5]. У працях І. Бежа, О. Вишневського, В. Кременя, В. Оржеховського, О. Семеног, Р. Скульського та ін. обґрунтовано теоретичні засади аксіологічного підходу в освіті. Х. Середа, А. Гуралюк розкривають принципи формування цифрових колекцій, акцентуючи увагу на їх систематизації, стандартизації та забезпеченні доступності інформації. Л. Березівська, Г. Романова, Л. Пономаренко, Т. Павленко та ін. висвітлюють культурологічні й соціокультурні аспекти діяльності бібліотек та їх роль у розвитку інформаційної культури користувачів. Узагальнення досліджень дає підстави розглядати цифрові колекції як ціннісно орієнтований інструмент збереження культурної спадщини. Водночас аксіологічні засади їх формування та використання потребують подальшого теоретичного обґрунтування.

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні аксіологічних основ формування та використання цифрових колекцій в освітньому процесі, які забезпечують їх застосування для розвитку особистості здобувачів освіти.

Виклад основного матеріалу. Дослідження І. Курганського переконливо доводить, що цифровий репозитарій бібліотеки закладу вищої освіти слід розглядати не лише як техніко-технологічний ресурс для зберігання й поширення електронних матеріалів, а як соціально орієнтований інформаційний продукт, функціонування якого визначається системою цінностей, пов'язаних із політикою відкритої науки, академічною культурою університету, професійними орієнтирами бібліотечних фахівців та

гуманістичною місією бібліотеки. Особливу цінність становить виокремлення таких ключових цінностей, як відкритість, доступність, справедливість, академічна доброчесність, науковість, професіоналізм і партнерство. Автор обґрунтовує доцільність застосування аксіологічного підходу та концепції бібліотечного гуманізму як методологічної основи цифрових трансформацій, що дає змогу уникнути технократичного розуміння цифрових ресурсів і розглядати їх як засіб розвитку особистості та академічної спільноти [3].

Дослідження М. Педченка акцентує увагу на положенні про те, що цифрові освітні ресурси мають створюватися й використовуватися на основі гуманістичних цінностей, які забезпечують пріоритет особистості, повагу до людської гідності, відповідальність і справедливий доступ до знань [6]. У контексті нашого дослідження це означає, що аксіологічний підхід є необхідною методологічною основою формування цифрових колекцій в освітньому процесі.

Ю. Скиба розглядає цифрові ресурси не лише як сукупність технологічних засобів, а як педагогічно значущі інструменти, що сприяють досягненню освітніх цілей, розвитку компетентностей, підвищенню якості навчання та забезпеченню доступу до знань. Важливим є те, що до складу цифрових ресурсів автор відносить електронні бази даних, архіви, енциклопедії, електронні книги та цифрові колекції тез, доповідей, монографій і зображень, що фактично визначає цифрові колекції як ціннісний ресурс освітнього середовища. У запропонованій класифікації окрему групу становлять інструменти для дослідження та доступу до інформації, які забезпечують можливість знаходити, аналізувати й використовувати інформацію, а також сприяють розвитку критичного мислення та самостійної пізнавальної діяльності здобувачів освіти. З позиції Ю. Скиби це свідчить, що аксіологічною основою формування цифрових колекцій є орієнтація на цінності відкритості, доступності, науковості, системності та особистісного розвитку [8]. Відтак цифрові колекції постають не лише засобом накопичення та зберігання інформації, а важливим інструментом формування інформаційної культури, цифрової компетентності та ціннісного ставлення здобувачів освіти до знань і результатів інтелектуальної діяльності.

Х. Середя зосереджується переважно на науково-організаційних та технологічних аспектах створення цифрових колекцій, зміст дослідження переконливо демонструє їхню глибоку ціннісну спрямованість. Особливого значення набуває положення про те, що колекції цифрових освітніх ресурсів створюються для некомерційного використання в системі освіти та спрямовані на забезпечення рівного доступу учасників освітнього процесу до якісних навчальних і методичних матеріалів [7]. Отже, цифрові колекції є ціннісно орієнтованими освітніми системами, що забезпечують відкритість, академічну доброчесність і розвиток цифрової культури здобувачів освіти.

Аксіологічні основи формування цифрових колекцій визначаються нами як система цінностей, принципів і смислових орієнтирів, що зумовлюють відбір, структурування, опис, збереження та використання цифрових ресурсів. У центрі такого підходу перебуває людина як суб'єкт пізнання, творчості й

культурного розвитку. Ключовими цінностями, що визначають формування та використання цифрових колекцій, є гуманістична орієнтація, доступність і освітня справедливість, культурно-історична спадкоємність, етична відповідальність, відкритість і співпраця, інноваційність та орієнтація на сталий розвиток.

Гуманістична орієнтація спрямовує цифрові колекції на розвиток особистості та підтримку її інтелектуального, морального й творчого потенціалу. Доступність і освітня справедливість забезпечують рівний доступ до якісних ресурсів незалежно від місця проживання, соціального статусу чи фізичних можливостей здобувачів освіти. Культурно-історична спадкоємність зумовлює збереження та трансляцію культурної спадщини, національної пам'яті, наукових здобутків і педагогічного досвіду. Етична відповідальність передбачає дотримання принципів академічної доброчесності, авторського права, коректного цитування, захисту персональних даних і відповідального використання інформації. Відкритість і співпраця забезпечують колективне формування та постійне оновлення ресурсів за участю педагогів, науковців, бібліотекарів, студентів та інших стейкхолдерів. Інноваційність орієнтує цифрові колекції на підтримку сучасних освітніх технологій, а орієнтація на сталий розвиток сприяє поширенню екологічних знань і формуванню відповідального ставлення до довкілля.

Процес формування цифрових колекцій включає визначення цілей, відбір матеріалів за науковою й педагогічною значущістю, створення метаданих, систематизацію, забезпечення пошуку та інтеграцію ресурсів в освітні платформи. Критеріями відбору є достовірність, актуальність, науковість, педагогічна доцільність, етичність та відповідність ціннісним орієнтирам освіти.

Висновки. Таким чином, аксіологічні основи формування та використання цифрових колекцій в освітньому процесі становлять систему гуманістичних, культурних, етичних, інноваційних і соціально значущих цінностей, що визначають зміст, структуру та педагогічне призначення цифрових ресурсів.

Література

1. Гуралюк А. Цифрова колекція «Вчені НАПН України» : технологія, зміст, значення. *Науково-педагогічні студії*. 2025. № 9. С. 243–257. <https://doi.org/10.32405/2663-5739-2025-9-243-257>
2. Красильник Ю. С. Інформаційно-технологічне забезпечення професійної підготовки майбутнього викладача в умовах магістратури. *Підготовка сучасного вчителя: інформаційно-технологічне забезпечення* : монографія. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2013. С. 45–62.
3. Курганський І. Аксіологічні вектори функціонування цифрового репозитарію бібліотеки закладу вищої освіти. *Український журнал з бібліотекознавства та інформаційних наук*. 2024. № 14. С. 33–43. <https://doi.org/10.31866/2616-7654.14.2024.318304>
4. Лапаєнко С. В. Модернізація та реформування освіти в творчому доробку вчених Національної академії педагогічних наук України. *Вісник*

Кременчуцького національного університету імені Михайла Остроградського. 2022. Вип. 3. С. 85–91. <https://doi.org/10.32782/1995-0519.2022.3.11>

5. Лапаєнко С. В. Теоретико-методологічне забезпечення цифрової трансформації освіти і педагогіки. *Інноваційна педагогіка*. 2023. Вип. 55(3). С. 9–13. <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/55.3.1>

6. Педченко М. Аксіологічні вектори функціонування цифрового репозитарію бібліотеки закладу вищої освіти. *Аксіологічні та етичні аспекти цифровізації освітніх контекстів глобальної мережевої парадигми*. 2025. Вип. 62. С. 3170–176. <https://doi.org/10.30970/PPS.2025.62.19>

7. Серета Х. В. Організація колекцій цифрових освітніх ресурсів : загальні підходи. *Інноваційна педагогіка*. 2023. № 66. С. 268–271. <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/66.56>

8. Скиба Ю. Класифікація цифрових інструментів для підтримки освітнього процесу у вищій школі. *Неперервна професійна освіта : теорія і практика*. 2025. № 3(84). С. 150–161. <https://doi.org/10.28925/2412-0774.2025.3.12>

Лапченко І.О.,

доцент кафедри психології

Державного торговельно-економічного університету,

кандидат психологічних наук, доцент,

м. Київ

ДИСКУРС ВВЕДЕННЯ СУПЕРВІЗІЇ У ФАХОВУ ПІДГОТОВКУ ПСИХОЛОГІВ

Супервізія серед практичних психологів та психотерапевтів поширюється досить інтенсивно. Фахівець, зацікавлений в якісному веденні кейса, у збереженні власного ресурсу для роботи і життя, прагне отримати підтримку колег. І супервізія, особливо групова, має можливості для професійного супроводу спеціаліста.

Згідно із Закон України № 4223-ІХ «Про систему охорони психічного здоров'я», супервізія — це професійна підтримка, яка допомагає долати труднощі, аналізувати недоліки, підвищувати кваліфікацію та забезпечувати емоційну підтримку фахівцям. Основними і, по суті, важливими завданнями проведення супервізії виступають:

- 1) забезпечення високої якості та безпеки послуг;
- 2) аналіз та усунення помилок у роботі;
- 3) дотримання етичних норм і стандартів;
- 4) профілактика професійного вигорання та надання емоційної підтримки.